

WAGNERIANA CATALANA N° 14 ANY 2001, secció: Personatges Secundaris

TEMA 3. OBRES: 3.3. FLIGENDE HOLLÄNDER

TÍTOL: **EL COR DE FILADORES DE L'HOLANDÈS ERRANT**

AUTOR: *Eva Muns*

Fus i filosa mai se dexaven
en mans de l'àvia sempre plegats;
de la filosa si'ls brins rajaven
el fus rebia'ls, en fils tornats

Vora la porta mai reposaven
de la velleta los dits glaçats,
i el lí i el cànem si fil tornaven
més tard ja n'eren llenços preuats

Com ara filen d'altra manera,
fus i filosa, mà barroera
als mals endreços els han llençat.
Pobre filosa! Malmesa i morta,
des de la llinda de l'ampla porta
ha anat a raure sota teulat.

Lluís Tintoré (1865) (*)

La Filosa

El cor de Filadores que inicia l'acte segon de l'Holandès Errant després d'un preludi orquestral, és universalment conegut i admirat. Constituït per un conjunt de tres veus femenines, sopranos, mezzos i contralts, Richard Wagner va donar-li la forma de rondó que consisteix en alternar la intervenció del cor amb la veu dels solistes. En aquest cas, l'alternança correspon a Senta, que interpreta la famosíssima balada i a Maria, la mainadera, que intervé per a renyar Senta pel seu posat absent i per fer-li retret que s'hagi enamorat d'una imatge, la de l'Holandès.

El cant de les filadores es va alternant amb el de les solistes repetint-se a manera de tornada el primer tema, amb certes modulacions.

Escrita en la tonalitat de la major, les joves filadores, acompanyades per l'orquestra, entonen enjugassades les primeres notes picades que componen aquesta pàgina, formada per tres estrofes idèntiques, la darrera de les quals s'interpreta "a capella":

Brunz i gruny , bona rodeta,
Apa, apa, volta avant!
Fila, fila, afanyadeta,
Brunz, rodeta, rondinant!....(1)

La música en aquest fragment és altament descriptiva, fins al punt que s'aprecia el ritme de les filadores amb el to propi de les melodies populars noruegues, cosa que vaig poder comprovar personalment en un recent viatge que vaig fer per aquelles terres del Nord..

Les noies anyoren els seus estimats, embarcats des de fa temps i desitjen que el vent els sigui favorable i retornin ben aviat al costat seu.

El meu amat és mar endins
Enyora a mi,
I la seva llar
Li dessis vent,
Vindria ja!....

El meu amat és mar endins
En llunys confins
Molt d'or guanyant
Per mi tot és
Si vaig filant!...

Xavier Viura a la conferència que va donar a l'Associació Wagneriana, el 2 de juny de 1905 va dir: "El cor de filadores del començament del quadre segon és una bellíssima nota de poesia fonda, de color justíssima: la colla de noies filant, en aquella habitació patriarcal, pensant cada una en l'amat que viatja, pot posar sa cançó al costat de la del pilot; l'una és en certa manera, complement de l'altra; abduques deuen posar-se de costat; ens fan somniar en coses anàlegues i no fora pas planer d'esbrinar quina dóna més l'impressió desitjada; amb tot aquesta sembla tenir més relleu encar que la primera."

Aquesta pàgina coral va gaudir de molta popularitat a Catalunya. Amb motiu de la commemoració del centenari del naixement de Richard Wagner, promoguda per l'Associació Wagneriana, l'Orfeó Català va interpretar al Palau de la Música aquesta peça que fou dirigida pel mestre Franz Beidler. En aquella ocasió varen interpretar també el cor de sabaters, sastres i flequers dels Mestres Cantaires, la Consagració de Parsifal, la Salve de Lohengrin i l'himne a Wagner, amb lletra de Geroni Zanné i Joaquim Pena aplicada a la marxa nupcial de Tannhauser. (2)

L'escola catalana d'Art Dramàtic de la Mancomunitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona tenia per costum donar una idea del procediment o la manera que s'havien d'estudiar i interpretar les obres entre els alumnes de pràctiques escèniques. A la memòria del curs 1915-1916, amb motiu de l'estudi de la forma d'interpretar l'Holandés Errant, de R Wagner, el director de l'escola, Adrià Gual, recomanava als seus alumnes:

"Cal afinar la veu conjuntament amb l'esperit. Moltes vegades, en el teatre, rebeu una impressió ben desagradable d'allò que escolteu, i no podeu explicar-vos a què és deguda. Jo us diré: a que forces dels nostres interpretadors se serveixen de la veu que Déu els ha

donada, si fa o no fa, com el gos, que coneix tan sols la valor positiva del lladruc. El pobre, el diminut ocell, es mostra més agraït a la Providència que el nostre actor en general.

Si l'hom, pel sol fet de ser-ho, ve obligat a respectar ço que de bo li ha concedit naturalesa, l'artista té l'altíssim deure d'aprofitar-se'n, tractant d'embellir-lo doblament pel seu esforç, que el fa superior a l'hom.

Veus aquí doncs, un dels aspectes dels nostres estudis. Conduir el sentit comú i les dots naturals per damunt de la mecànica vital. Ens cal arribar a l'aproximació musical pel sol respecte de la paraula.

L'afinació en la parla vos procurarà la major afinació en el gest, i gest i veu, fills directes d'un afinat sentiment, vos conduiran a l'ideal suprem en casta d'artistes teatrals.

L'assumpte triat per desenrotllar el pla a què es troba sotmés el present estudi, és el fragment de les filoses de l'Holandès Errant de Wagner.

Tota l'obra de Richard Wagner radica en la llegenda. Les llegendes s'abracen de cap a cap de la terra, i amb una mica de res arriba a ésser nostre lo dels altres.

L'assumpte, doncs, triat pel present estudi, va ésser la rebollada d'uns vells amors meus de juvenesa, que ara floreixen a servei vostre. No és traducció ni adaptació. No és original ni del tot emmatllevat.

He posat en la nostra parla forces paraules d'alguns fragments de l'escena esmentada; n'he glosat conceptes; he fet nostra la llegenda; he musicat la parleria; he conduït cap a casa ço que porta regust de mars llunyanes.

No he fet res i he fet prou per encaminar vostre sentit cap a un refinament, que us és ben necessari.

Les filles noruegues seran ara donzelles catalanes; l'alegria i les tristors d'aquelles filoses s'adaptarà ara a les nostre tristors i alegries. L'èxtasi de Senta dominarà nostra emoció...."(3 *)

Segons les indicacions donades per Wagner, les filadores es troben aplegades, filant, en una sala d'una casa de poble, d'ambient mariner, en la que en lloc destacat s'ha de col·locar el retrat de l'Holandès en el que Senta fixarà la mirada durant l'interpretació del seu inspirat i emotiu cant.

Emparant-se en l'excusa que les filoses pràcticament han desaparegut, tal com tan bé descriu la poesia que encapçala aquest escrit, i per tal de modernitzar la situació, els directors d'escena no poden de cap manera convertir les filoses en perruqueres, peixateres de mercat, mestres

o executives agressives de Wall Street. Això seria impactant. Però no entra en l'esquema de Wagner. Ni en l'esperit de l'obra. Per això, el cor de "modistes" en que es va convertir aquesta escena del cor de Filadores de la producció del Liceu de 1993-1994, no podem donar-la per bona. Tot i que l'impacte visual de l'escena era força reeixit.

El cor de filoses ha de ser femení, majoritàriament jove, ha d'actuar amb els estris adequats, fus i filosa, cercant-los de les golfes si convé i ha de tenir el nivell musical necessari per interpretar dignament aquesta pàgina secundària, però alegre i coneguda, d'aquesta obra de Wagner.

NOTES:

- 1) Text del llibret traduït i aplicat a la música per Joaquim Pena. Associació Wagneriana, 1928
- 2) Orfeó Català. Llibre del Centenari 1891-1991, de P. Artis i LL. Millet.BCN , 1991.
- 3) Memòria de la Secretaria de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic de la Mancomunitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona. Curs 1915-1916. Barcelona, nov 1921.

*Nota de la correctora: S'ha respectat la grafia anterior a la normativa de Pompeu Fabra.